

OROSZ SZAKOS TANÁRJELÖLTEK TELJESÍTMÉNYKÉPES NYELVTUDÁSSZINTJÉNEK VIZSGÁLATA

Írta: ORGOVÁNY ZOLTÁN—KISVÁRDAI KÁROLY

A korszerű didaktika — az alsó-, közép- és felsőfokú oktatásban egyaránt — egyre nagyobb figyelmet fordít a pedagógiai tevékenység eredményességére. Az utóbbi évtizedben mind több és több szó esett a teljesítmény- vagy teljesítőképes tudásról (1).

„A tanárképző főiskolákon folyó oktatás is, mint minden oktatás, szervezett, folyamatos tevékenység, amely ismereteket közvetít és dolgoz fel, jártasság és készségrendszereket alakít ki, s ezáltal teljesítményképes tudás birtokába kívánja juttatni a tanárjelölteket. Az oktatótevékenység a tanár és a hallgató együttes munkája, amelynek a várható eredménye a főiskoláról kikerült szaktanár tudása. A végzett főiskolás tudása olyan képességeket jelent, amellyel az elsajátított szakismereteket az általános iskolai tanítás során aktívan alkalmazni tudja” (2).

Az orosz szakos nyelvtanárok képzésében számtalan kérdés vetődött fel a reformtervek elkészítése, a tananyagkiválasztás, a módszerek, az eredmények és hiányosságok vizsgálata során (3). A gyakorlati nyelvoktatás eredményesebbé tétele érdekében széles körű alkalmazást nyertek az audió-vizuális eszközök, nyelvi laboratóriumok. A nyelvtanárképzésben résztvevő jelöltek teljesítményeinek és eredményeinek tudatos vizsgálatára, a mérésekből levonható következtetések, megállapítások összegezésére azonban eddig publikált kísérletek — tudomásunk szerint — nem történtek.

A felsőoktatás különböző területein, elsősorban az orvostudományok képzésében, eredményesnek mutató új vizsgáztatási módszereket vezettek be a jelöltek teljesítményének objektív vizsgálata, illetve az intenzívebb évközi munka kifejtésére ösztönzés végett (4).

Dolgozatunk — a teljesítmények és eredmények vizsgálata témakörében — arra keresi a választ, milyen szintű IV. éves orosz szakos tanárjelöltjeink teljesítményképes tudása orosz nyelvből írásban és beszédben.

Célkitűzésünk megvalósítása érdekében részletesen elemezzük az „Orosz nyelv és stílusgyakorlatok” c. tantárgyból hallgatóinknak a VII. félév végén elért szigorlati vizsgaeredményeit.

Kimutatjuk statisztikai adatokkal tanárjelöltjeink teljesítményeinek, illetve eredményeinek alakulását e tantárgyból a 7 félév során, egybevetjük ezeket az orosz szakon tanult egyéb tantárgyakban felmutatott előmenetelükkel, valamint az egyes félévek végén nyert rendűségi átlaguk alapján, az általános tanulmányi eredményeikkel.

Miután vizsgáldásunk kiindulási pontjául bemutatjuk hallgatóink középiskolai eredményeit és a főiskolai felvételi vizsgán nyert minősítéseit, amelyek az előzőkhöz képest újabb összehasonlítási lehetőséget nyújtanak, viszonylag teljes képet tudunk adni egy végzős évfolyam teljesítmény és eredmény szintjéről egy szaktárgyból, illetve valamennyi tárgyból összességében.

Az évfolyam létszáma, szakok szerinti megoszlása

Az elemzésünk tárgyát képező IV. évfolyam az 1965/66—1968/69. tanévekben végezte főiskolai tanulmányait. A szakra 75 fő nyert felvételt, de közülük 8 jelölt ismeretlen okból nem kezdte el főiskolai tanulmányait, 2 még I. évfolyamos korában kimaradt, 2 felsőbb évfolyamról maradt vissza (1 betegség, 1 bukás miatt), 6 IV. éves tanulmányait levelező úton folytatta (4 magyar-orosz, 1 testnevelés-orosz, 1 szlovák-orosz szakos). Így a 7. félévet nappali tagozaton 57 hallgató járta végig, 48 nő (8 férjezett) és 9 férfi (1 nő).

Szakpárok	Felvett	Nem jelent meg	Kimaradt	Visszaesett	Lev.-ni ment	7. félévben
magyar—orosz	53	4	1	2	4	42
szlovák—orosz	6	—	—	—	1	5
román—orosz	1	1	—	—	—	—
ének—orosz	6	2	—	—	—	4
testnevelés—orosz	9	1	1	—	1	6
évfolyam létszám	75	8	2	2	6	57

Az 1968/69. tanév első vizsgaidőszakában 1 hallgató betegség miatt nem vizsgázott, ezért a szigorlati eredmények értékelésében, a szaktárgyi és általános tanulmányi teljesítmények egybevetésekor is, 56 tanárjelölt munkáját vizsgáljuk.

A szigorlati eredmények értékelése

a) A szigorlatra való felkészülés

A szigorlatra való felkészülés végeredményben már a hallgatók főiskolai tanulmányainak 1. félévében megkezdődött. A vizsga anyaga ugyanis magába foglalja mindazokat az ismereteket, amelyeket a tanárjelöltek hétféléves tanulmányaik során sajátítanak el. A koncentrált felkészülés (ismétlés, rendszerezés, összefoglalás) azonban a 7. félév feladata.

A 7. félév elején összeállítottuk és a hallgatók rendelkezésére bocsátottuk a szigorlat tematikáját. Ennek alapján a 7. félévben feldolgozásra került új anyag mellett a gyakorlati órákon témakörök szerint átismételtük, és összefoglaltuk a korábbi félévekben tanult olvasmányokat, felelevenítettük azok szókincsét, gyakoroltattuk egy-egy téma összefüggő kifejtését orosz nyelven, előzetes vázlatkészítés alapján.

Írásbeli házi és zárthelyi dolgozatok formájában gyakoroltattuk a fogalmazást, a magyar nyelvről orosz nyelvre és orosz nyelvről magyar nyelvre fordítást. A félév folyamán csoportonként (egy-egy csoportban 13—15 hallgató volt) 7—8 ilyen típusú feladatot készítettek el a hallgatók. A beszélgetés, a kérdés-felelet gyakoroltatására situációs feladatokat oldattunk meg a tanárjelöltekkel.

A felkészülés, sajnos, nem volt zavartalan. Ebben a 7. félévben kezdik meg ugyanis a hallgatók a gyakorló iskolai hospitálásokat, végzik gyakorló tanításaikat is. Emiatt a heti 3 órás (2:1 arányban a hét két napjára elosztott) „Orosz nyelv és stílusgyakorlatok” foglalkozásain csak 60—65%-ban vettek részt a hallgatók, s heten-

ként más volt a csoportok összetétele is. Ezen a helyzeten az 1970/71. tanévben bevezetésre kerülő új tanterv valószínűleg kedvezően fog változtatást eszközölni.

A gyakorló iskolai elfoglaltság vagy betegség miatt hiányzó hallgatónak konzultációs lehetőséget biztosítottunk, s ezekkel a hallgatóság egy része élt is.

b) A szigorlat írásbeli része

A szigorlat két részből állt: 1. írásbeli és 2. szóbeli feladatok megoldásából.

A szigorlati dolgozatokat az évfolyam együtt, egy időpontban, a félév utolsó tanítási hetében írta meg. A feladat magyar szöveg orosz nyelvre és orosz szöveg magyar nyelvre fordítása volt. A jelöltek szótárt használhattak. Készíthettek fogalmazványt is, ez azonban nem volt kötelező.

Az orosz nyelvre fordítandó szöveg

Ahogy én megálmodtam

Az utóbbi időben teljes erővel készültem az orosz nyelvi írásbeli vizsgára. Éjjel-nappal mindig csak a különböző témák, kifejezések, szövegek forogtak a fejemben. Tegnap már éjfél is elmúlt, amikor eloltottam a villanyt. Álmomban a főiskola második emeleti nagy előadó termében ültem, és a következő magyar mondatokat próbáltam lefordítani orosz nyelvre:

„A Tretyakov képtárban a tárlatvezető Repin Hajóvontatók c. képe előtt állva magyarázza érdeklődő csoportunknak a mű értékeit... Meglátván az asszonyt, aki bátran ment a golyókkal szemben, az ellenség abbahagyta a lövöldözést... A mexikói olimpiai játékokon sportolóink kiemelkedő eredményeket értek el... A hatalmas áruházban a turisták sokáig gyönyörködtek az ékszerosztályon kiállított árukban, de nem volt elegendő pénzük a vásárláshoz... Egyik Kreml-torony sem hasonlít teljesen a másikhoz... Ma már a parasztok munkája is könnyebb lett, csak a gépeket kell irányítaniuk... Télen mindent dér és hó fed be... Anyai nagyapám nyugdíjban van, vasutas volt... A termelőerők, a társadalom szüntelenül tovább fejlődik, és a kommunizmus építése egyre magasabb követelményeket támaszt az iskolával szemben... Hagyja abba a dohányzást, árt az ön egészségének... Nemcsak az egyéni tulajdonságok fontosak a pedagógus tekintélyének kialakításában... Nyáron sok külföldi látogatja meg Szegedet, hogy megismerkedjék a város nevezetességeivel és a szabadtéri játékok magas művészi színvonalával... A Vosztok űrhajó ezerkilencszázhatvanegy április tizenkettedikén emberrel a fedélzetén 108 perc alatt kerülte körül a Földet, és sértetlenül szállt le a kijelölt helyen... A „Levélfelvétel” felirású kisablak mögött ülő tisztviselő veszi fel az ajánlott és légiposta leveleket... Kérdezzétek meg az édesanyáktól, akarnek-e az oroszok háborút... A Dekabristák terén már száznolcvan éve magasodik I. Péter híres emlékműve...”

Ekkor megszólalt az ébresztő óra. Nagyon fáradtan ébredtem. Már álmomban is a vizsga izgat! Azt azonban el sem tudom képzelni, hogy a fordítás ilyen különálló mondatokból fog állni.

A feladat helyes megoldása

Как мне приснилось

В последние дни я изо всех сил готовился (готовилась) к письменному экзамену по русскому языку. В моей голове днём и ночью постоянно кружились разные темы, выражения и тексты. Вчера уже и за полночь перевалило, когда я потушил(а) электричество. Во сне я сидел(а) в большой аудитории третьего этажа пединститута, и пробовал(а) переводить на русский язык следующие венгерские предложения:

«В Третьяковской галерее экскурсовод, стоя перед картиной Репина «Бурлаки на Волге», объясняет достоинства произведения произведения нашей интересующейся группе... Увидев женщину, которая смело шла навстречу пулям, враги перестали стрелять... На олимпийских играх в Мексико наши спортсмены достигли хороших успехов... В огромном универсаме туристы долго любовались выставленными товарами в отделе ювелирных изделий, но у них не хватало достаточно денег для покупки... Ни одна из Кремлёвских башен не похожа совершенно на другую... Сегодня уже и работа крестьян стала легче, им надо только управлять машинами... Зимой всё покрыто инеем и снегом... Производительные силы, общество беспрерывно развиваются, и строительство коммунизма предьявляет к школе всё более высокие требования... Бросьте курить, вредно оно для вашего здоровья... Не только личные качества важны в становлении авторитета педагога... Летом много иностранцев посещает Сегед, чтобы познакомиться с достопримечательностями города и высоким художественным

уровнем театрального фестиваля... Двенадцатого апреля тысяча девятьсот шестьдесят первого года космический корабль «Восток» с человеком на борту за 108 минут облетел вокруг земного шара и благополучно приземлился на намеченном месте... Служащий, сидящий за окошком с надписью «Приём писем», принимает заказные и авиа-письма... Спросите у матерей, хотят ли русские войны... На площади Декабристов уже сто восемьдесят лет высится знаменитый памятник Петру первому...»

Тогда зазвонил будильник. Я проснулся (проснулась) очень устало. Уже и во сне экзамен волнует меня! Однако и представить себе не могу, что перевод составит из таких отдельных фраз [5]

Az elbírálás szempontjai

A megoldások elbírálásánál 3 típusú hibát jelöltünk: 1. lexikai, 2. helyesírási és 3. nyelvtani hibákat. A vétett hibák mennyisége alapján hibapontszámot állapítottunk meg. A lexikai és helyesírási hibát 1/2, a nyelvtani hibát 1 pontnak számítottuk. Az így kialakult hibapontszám alapján minősítettük a megoldásokat az alábbiak szerint:

jeles	0— 5 hibapont
jó	6—10 hibapont
közepes	11—15 hibapont
elégséges	16—20 hibapont
clégtelen	21 hibaponttól

Az oroszra fordítás elkészítésére felhasznált idő és eredmények egybevetése

Az írásbeli feladatok elkészítésére összesen 3 óra állt a hallgatók rendelkezésére. Mindkét feladat előkészítésének időpontját rájegyezték a felügyelő tanárok a dolgozatokra. A megoldásra fordított időmennyiség és a dolgozatok eredményeinek egybevetése alapján kialakult összképet a következő táblázat szemlélteti:

Felhasznált idő percben	Hallg. száma	Összlétszám %a	Az oroszra fordítás minősítése					
			jeles	jó	köz.	els.	elt.	átlag
35—	1	1,7	1	—	—	—	—	5,00
57— 60	2	3,5	1	1	—	—	—	4,50
61— 70	5	8,9	2	3	—	—	—	4,40
71— 80	8	14,3	2	4	2	—	—	4,00
81— 90	7	12,5	1	3	3	—	—	3,71
91—100	7	12,5	—	1	3	2	1	2,57
101—110	4	7,1	—	1	1	2	—	2,75
111—120	22	39,3	—	2	4	11	5	2,13
Évfolyam:	56	100,00	7	15	13	15	6	3,03

A 35 perc alatt jeles dolgozatot író hallgató (csupán 10 felvételi vizsga összpontszámmal került be a főiskolára! — a III. évfolyamot a Szovjetunióban végezte) és a 16 elégségesre, illetve elégtelenre minősült, 120 perc alatt készült, megoldások „alkotóinak” képességeiben, készségeiben, nyelvismereteiben és munkaintenzitásában igen jelentékeny különbségek mutatkoznak.

A táblázatos kimutatás meggyőzően dokumentálja, hogy a munkaintenzitás (a feladat megoldására fordított idő) fordítottan arányos a teljesítmény értékével. Jobb képesség, alaposabb felkészültség, magasabb nyelvi tudásszint esetén kevesebb

idő szükséges egy adott feladat elvégzéséhez. A feladattal két órán át küszködő hallgatók eredménye a leggyengébb.

Az oroszra fordítás megoldásában a hallgatóknak csupán 2/3-a mutatott fel megfelelő idő alatt megfelelő eredményt, míg 1/3-a mind a munkaintenzitás, mind az eredményesség, tehát a teljesítményképesség tekintetében alatta marad a kívánatos szintnek.

A III. évfolyamot a Szovjetunióban végzett 13 hallgató közül 5 jelesen oldotta meg ezt a feladatot, 6 jót, 2 középest érdemelt. Ez azt mutatja, hogy — bár ők az évfolyam legjobb „oroszai” — írásbeli munkáikban szintén mutatkoznak hiányosságok.

Az orosz nyelvre fordításban előforduló leggyakoribb hibák

Bár a magyarról oroszra fordítandó szöveg csak olyan szavakat, kifejezéseket tartalmazott és kért számon a nélkülözhetetlen helyesírási és nyelvtani tudnivalókkal egyetemben, melyek a leendő általános iskolai oroszstanár aktív szókincsébe kell hogy tartozzanak, a jelöltek munkáinak többségében igen sok és sokféle hiba fordult elő.

Az alábbiakban, csoportosítva és rendszerezve, felsorakoztatjuk azokat a hibatípusokat, amelyek előfordulási gyakoriságuk és milyenségük tekintetében feltétlen figyelmet érdemelnek azok részéről, akik gyakorlati nyelvoktatással foglalkoznak akár a tanárképzésben, akár az igényes nyelvoktatás más formáiban. Rámutatnak ezek a hibák nyelvoktatásunk kisebb-nagyobb fogyatékoságaira is, magukat mutogatva mintegy megjelölik az oktató számára, melyek azok a jelenségek, nyelvi tényezők, amelyeknek a megtanítására, begyakorlására állandó figyelmet kell fordítani. Árulkodnak a hibák a hallgatók nyelvi ismereteinek hiányosságairól, bizonytalanságáról. Figyelmeztetnek ezek a hibák arra, hogy a tanárképzésben az írásbeli kifejezőképesség fejlesztése nem kerülhet háttérbe a beszédképesség minél magasabb szintű kialakítása mellett sem.

Lexikai hibák

Az 56 dolgozatban összesen 414 lexikai hiba fordult elő, az összhibák 35%-a. Egy dolgozatra 7,4 hiba jut.

A hibáknak igen nagy a szóródása, lexikai hibatípust jóval kevesebbet lehet találni, mint helyesírási vagy nyelvtani. A lexikai hibák főleg a szavak jelentésének pontatlan ismeretéből erednek s abból, hogy a szinonim szavak közül nem a leginkább megfelelőt, a szituációkba illőt választják ki és alkalmazzák a jelöltek, avagy nem veszik figyelembe, illetve nem kellően ismerik a magyar nyelvtől eltérő orosz nyelvi sajátságokat. A dolgozatok értékelésénél lexikai hibának számítottuk a kihagyott, nem fordított szavakat, szókapcsolatokat is. (A szavak után a zárójelbe tett számok a hibák előfordulási arányát jelölik.)

	helyett	
мне приснилось	я видел(а) во сне (13)	
кружились в моей голове	” вращались (5)	
всё покрыто инеем	” ... изморозью (4)	
	” ... морозом (3)	
в становлении авторитета	” в образовании ... (4)	
	” в постановлении ... (4)	
	” в установлении ... (4)	
	” в восстановлении ... (3)	

	helyett	
перевалило за полночь	”	проходила полночь (5) минула полночь (3)
авиа-письма	”	воздушные письма (4) авиапочты (3)
днём и ночью	”	в день и ночь (2)
благополучно	”	уцелевшись (4) цельно (3)
из отдельных фраз	”	из рзных ... (6) из разрозненных ... (5).
в аудитории третьего этажа	”	... второго этажа (5)
в огромном универмаге	”	в мощном ... (3)
предъявляет к школе	”	опирает(ся) против школы (3)
отдел ювелирных изделий	”	отделение ... (6)
в отделе ...	”	на отделе ... (16)
управляют машинами	”	правят ... (4)
женщина	”	жена (3)
завонил будильник	”	позвонил ... (7)
достигли хороших успехов	”	... выступающих результатов (6)
не могу представить себе	”	не знаю ... (4) не умею ... (3)
строительство коммунизма	”	стройка ... (6) построение ... (5)

Helyesírási hibák

Az 56 dolgozatban összesen 426 helyesírási hiba fordult elő, ez az összhibák 35,8%-a. Egy dolgozatra 7,6 hiba jut.

A) Betűhibák

1. A magánhangzók redukciójának hatására „o” helyett „a”-t írnak. Például:

экскурсавод (4)	продалжают (3)
спрасите (3)	на барту (3)

2. Az előbbi fordítottja, amikor a hallgató a hangsúly előtti szótagban az „a” hang helyén „o” írását véli helyesnek. Például:

вырожение (2)	преподователь (2)
---------------	-------------------

3. A szógyök nem ismeréséből ered az „o” helyett „e”, ill. „e” helyett „o” betű írása. Például:

производение (3)	производительные силы (3)
------------------	---------------------------

4. A kemény és lágy mássalhangzó, ill. a kemény és lágy szótfő megkülönböztetésének hiánya miatt keveredik az „и” és „ы” írása. Például:

последный (4)	известный (3)
развиваются (3)	турысты (2)

5. A kiejtés hatására „и” helyett „и”-t írnak, különösen a cselekvő jelen idejű melléknévi ige-
nevekben. Például:

следующий (4)	сидящий (4)
площадь (3)	посешают (2)

6. Mássalhangzó hasonulásnál a kiejtett hangot jelölik. Például:

афторитет (3)	тогда (2)
---------------	-----------

7. Idegen eredetű szóban kiejtés szerint „a” helyett „я”-t írnak. Például:

авия-письма (10)

8. Hosszú mássalhangzót jelölnek rövid helyén. Például:

в . . . галлерее (4)

9. Rövid mássalhangzót jelölnek hosszú helyén a szenvedő múlt idejű melléknévi igenévben.
Például:

на намеченом месте (3)

10. Nagybetűt használnak a többtagú tulajdonnevek második tagjának írásában is. Például:

в Третьяковской Галерее (6)
памятник Петру Первому (6)

11. Kihagyják a lágyság, illetve keménység jelet. Például:

крестяне (7)	будилник (4)
Третьяковской (6)	корабл (3)
предъявляет (5)	

Lágyjelet toldanak be, főleg a főnévragozásban. Például:

из башень (7)	писемь (3)
пулям (6)	учителя (4)

Bizonytalanokdnak a számnevek írásában. Például:

восемьдесят (4)	шестьдесят (4)
-----------------	----------------

12. Betűket hagynak ki. Például:

спортмены (11)	инем (6)
олимпийский (3)	стельба (3)

13. Betűket toldanak be főként a főnevek ragozott alakjaiban. Például:

инейем (5)	уровнем (5)
устално (4)	

14. Felcserélnek betűket a szóban. Például:

спортмены (4)

B) Hibák az egybe- és különírással kapcsolatban. Például:

навстречу (4)	чтобы союз (4)
не только (3)	

A magyar helyesírási szabály analógiájára egybeírják a többtagú összetett számneveket. Például:

тысяча девятьсот шестьдесят первого года (5)
сто восемьдесят (6)

C) Elhagyják az írásjeleket (vesszőket) a melléknévi és határozói igeneves szerkezetek előtt és után. Például:

Служащий \checkmark сидящий за окошком с надписью «Приём писем» \checkmark принимает заказные и авиа-письма. (15)

Экскурсовод \checkmark стоя перед картиной Репина «Бурлаки» \checkmark объясняет . . . (38)

Felkiáltó mondat végére nem tesznek felkiáltó jelet. Például:

Уже и во сне экзамен тревожит меня *γ* (6)

D) A magyar helyesírás hatására kötőjelet használnak az orosz kérdőszócska előtt is. Például:

... хотят—ли русские войны (12) Nyelvtani hibák

Az 56 dolgozatban 347 nyelvtani hiba fodult elő, ez az összhibák 29,1%-a. Egy dolgozatra eső nyelvtani hibaszám 6,2.

Alaktani hibák

1. A főnevek ragozásában. Például:

в Третьяковской галереи (13) в Мексике (10)
108 минут (5) полным силой (4)
работа крестьянины (3) за окошкой (3)

2. A melléknevek ragozásában és fokozásában. Például:

под открытом небом (4)
с высоким художественном уровнем (3)
всё более высоких требований (3)
работа стала легчей (4)
труд стал легчем (3)

3. A főnevek-melléknevek, főnevek-névmások egyeztetésében. Például:

в моей сне (5) моя дедушка (5)
вашей здоровью (3) в большом аудитории (2)

4. A főnevek és a melléknevek vonzatában. Például:

памятник Петра (9) башня не похожа к другой (3)

5. A keltezésben, az időpont kifejezésében Például:

Когда? б двенадцатого апреля 1961 года (5)
в двенадцатого апреля в 1961 году (3)

6. Igékkel kapcsolatos hibák.

a) Az ova képzős igék jelen idejű ragozásában. Pl.

волновает (6)

b) Az igevonzatokban. Például:

... достигли хорошие результаты
хотят ли русские войну (6)
крестьяне управляют машины (3)

Elhagyják az előljárószót. Például:

чтобы познакомиться *γ* достопримечательностями (16)
жизнь предъявляет *γ* школе (5)

Helytelenül előljárószót szúrnak közbe. Például:

Долго любовались с выставленными товарами (5)

Nem megfelelő előljárószót használnak. Például:

спросите от матерей (7)
любовались в (на) выставленных товарах (3)

Gyakran fordulnak elő hibák a lágy- és keményjel használatában, a számnevek és más szófajok egybe- és különírásában, a keltezésben, az írásjelek használatában. Összefüggést látunk a dolgozatok külső alakja és a hibák számarányának egymáshoz való viszonyában is. Azok a hallgatók, akik gondosan, szépen írtak, fogalmazványt készítettek, majd le is másolták a dolgozataikat, általában kevesebb hibát vétettek, mint azok, akik nem fordítottak kellő gondot munkájuk külalakjára.

b) Ha nem nagy számban is, de előfordultak a szigorlati dolgozatokban is névszói és igeragozási hibák, nemek és számok szerinti egyeztetési torzulások, előjárósók helytelen esettel történő használata. Bizonytalanságok mutatkoztak a számnevek vonzatának alkalmazásában, kötérszós célhatározói mellékmondat szerkesztésében. Az egyik legnagyobb próbatételt az igeszemlélet megválasztása és a magyartól eltérő igevonzatok jelentették.

c) A lexikai jellegű hibák arra hívják fel a figyelmet, hogy még hatékonyabban kell foglalkozni a szavak, kifejezések, szókapcsolatok használati körével, alkalmazási lehetőségeivel. A szótárhasználat módszereit gyakrabban kell alkalmaztatni a tanárjelöltekkel.

A magyar nyelvre fordítandó feladat

Ленинградское приключение

Человеку следует ездить за границу для того, чтобы узнать, как он выглядит.

Я ужинал в ленинградском ресторане «Метрополь», когда у моего стола остановилась пара. Мужчина жестом попросил разрешения сесть за мой столик. Я торопливо, но вежливо кивнул и продолжал есть.

Они уселись за стол, и женщина по-венгерски обратилась к мужу:

— Посмотри, моё сокровище, какая забавная башка у этого типа!

Я прислушался. Очевидно, это я тип, у которого забавная башка! Мужчина некоторое время внимательно изучал меня.

— Голова, как яйцо, — объяснил он. — Эти заморские туристы почти все такие.

Вилка и нож остановились в моих руках. У меня голова яйцом?! Потрясённый, я установился в тарелку.

— Погляди, какую идиотскую мину он скорчил! — рассмеялась женщина.

— А они вроде детей, — объяснил мужчина. — Могу спорить, что этот тип ещё в жизни ни разу не прочёл ни одной хорошей книги!

— Ну, ты уж слишком! Посмотри, какой у него высокий лоб!

Мужчина лишь махнул рукой.

— Он просто лысеет. Скажи, дорогая, что мы закажем?

— Что-нибудь лёгкое, — рассеянно ответила моя соседка. Она рассматривала мой костюм. — У него нет ни капли вкуса. Уж это точно! В таком галстуке я бы не пустила тебя в Будапеште даже на работу! Как ты думаешь, чем он занимается? Какая у него профессия?

Муж пожал плечами: — Откуда я знаю? Но нервы у него не в порядке. Он уже третий раз тычет вилкой мимо мяса. Не думаю, что он долго протянет. Его доконает эта вечная погоня за деньгами, фильмы ужасов, стриптиз...

— И алкоголь, — прибавила жена, затем склонилась над столом и указала на лежащее рядом с моим прибором меню:

— Разрешите взять?

— Окей, — пробормотал я, как настоящий заморский турист, и грустно охватил свою несчастную яйцевидную голову. (6)

A feladat megoldása

Ленинради каланд

Az embernek külföldre kell utaznia ahhoz, hogy tudomást szerezzen saját külsejéről.

A leningrádi Metropól étteremben vacsoráztam, amikor megállt egy házaspár az asztalomnál. A férfi egy kézmozdulattal engedélyt kért, hogy leülhessenek az asztalomhoz. Én gyorsan és udvariasan bólintottam és tovább ettem.

Miután asztalhoz ültek, a hölgy magyarul szólt a férjéhez:

— Nézd csak, drágám, milyen mulatságos feje van ennek az alaknak!
 Figyelmesen hallgattam. Úgy látszik, én egy olyan vagyok, akinek mulatságos feje van!
 A férfi egy ideig figyelmesen tanulmányozott.
 — Olyan a feje, mint egy tojás — magyarázta —. Ezek a tengerentúli turisták csaknem mind ilyenek.
 A kés meg a villa megállt a kezemben. Tojásfejű vagyok?! Megrendülten bámultam a tárgy-romba.
 — Nézd, milyen idióta képet vágott! — nevetett fel a hölgy.
 — Olyanok ezek, mint a gyerekek — magyarázta a férfi. — Fogadni merek, hogy ez az alak még egyetlen jó könyvet sem olvasott el életében!
 — Na, te már túlzásba esel! Nézd, milyen magas homloka van!
 A férfi csak legyintett egyet a kezével.
 — Egyszerűen csak kopaszodik. Mondd, drágám, mit rendeljünk?
 — Valami könnyűt, — válaszolta szórakozottan a szomszédnőm. Szemügyre vette az öltönyömet. — Egy csepp ízlése sincs. Ez egyszer biztos! Ilyen nyakkendővel téged Budapesten még munkába se engednének el! Mit gondolsz, mivel foglalkozik? Mi a szakmája?
 A férfi felhúzta a vállát:
 — Honnan tudjam? Az idegei azonban nincsenek rendben. Már harmadszor bök a villával a hús mellé. Nem hiszem, hogy sokáig húzza. Pusztulásba kergeti az örökös pénzhajszja, a szörnyű filmek, a sztriptíz...
 — És az alkohol, — tette hozzá a feleség, majd áthajolt az asztal fölött és rámutatott a terítékem mellett fekvő étlapra:
 — Elvehetem?
 — Oké — mormoltam, mint egy igazi amerikai turista, és szomorúan fogtam át boldogtalan tojás alakú fejemet.

Az elbírálás szempontjai

Az oroszról magyarra fordításnál elsősorban a szöveg megértését, a magyaros — a helyzetnek, szituációnak megfelelő — nyelvhasználatot vettük figyelembe és értékeltük. Normát e feladatmegoldás elbírálására nem állítottunk fel. Hibaként számítottuk be természetesen a kihagyott vagy nem fordított szavakat, csökkentettük a dolgozat eredményét magyar helyesírási hiba esetén is.

Felhasznált idő percben	Hallg. száma	Összlétszám %-a	A magyarra fordítás minősége					
			jeles	jó	köz.	els.	elt.	átlag:
44— 50	1	1,7	—	1	—	—	—	4,00
51— 60	20	35,7	5	4	7	4	—	3,50
61— 70	8	14,3	2	3	2	1	—	3,75
71— 80	14	25,0	8	3	2	1	—	4,28
81— 90	8	14,3	2	4	1	1	—	3,87
91—100	5	9,0	3	1	1	—	—	4,40
Évfolyam:	56	100,0	20	16	13	7	—	3,87

A fenti táblázatból kitűnik, hogy az oroszról magyarra fordítást jól oldotta meg az évfolyam. A feladatmegoldásra elhasznált idővel (munkaintenzitással) már nem olyan arányban áll az eredmény, mint a magyarról oroszra fordításnál. Ennek okát azonban — az ismeretlen szavak szótárban való keresgélése mellett, ami jelentős idővesztés lehet — abban is találjuk, hogy e második feladat megoldása után a hallgatók nagy része, köztük a legjobbak is, az első, oroszra fordított feladatot is átnézték, ellenőrizték önmagukat még egyszer, és csak azután adták be a kész dolgozatot.

Az oroszról magyarra fordításban előforduló általánosabb hibák

1. Az első mondatot nem értette meg 9 hallgató. Így fordították:

„Külföldre kell azért az embernek utaznia, hogy megtudja, hogyan néz *az* ki. (vagy: hogy *az* milyen)”.

2. A szó jelentését pontosan nem ismerték, de ahelyett, hogy a szótárban megnéznék, inkább „ferdítenek”. Például:

моё сокровище	— a mi drágaságunk
я ужинал	— uzsonnáztam
они вроде детей	— gyerekkorban vannak
уж это точно	— ez már természetes
потрясённый	— összerázkódtam
не прочёл ни одной книги	— nem mosolygott egy jó könyvnek
рядом с моим прибором	— a holmim mellett
что-нибудь лёгкое	— mi sem könnyebb

3. Gyakran feleslegesen használják az igék mellett a személyes névmásokat.

4. Határozott névelőt használnak, ahol határozatlan kellene. Például:

голова, как яйцо — olyan a feje, mint *a* tojás

5. Nem tesznek írásjelet (vesszőt) a tagmondatok közé, sőt mellékmondatot bevezető kötőszó elé sem.

6. Múlt idejű igéket jelen idejű alakokkal — és fordítva — fordítanak, amikor pedig azt semmi sem indokolja.

7. Súlyos helyesírási hiba is előfordult. Például: (felszólító mód) — Mond[d] drágám... (4).

A szigorlat szóbeli része

A szóbeli szigorlaton szintén két feladatot kaptak a jelöltek.

a) A hallgató által húzott „A” tétellapon megjelölt témáról kb. 10 perces összefüggő feleletet kellett adni 15—20 perces gondolkodási idő után. (Csak vezérszavas vázlatot készíthettek a hallgatók, amit a felelet megkezdése előtt be kellett mutatni a vizsgáztatónak.)

Az „A” kérdéseket a III—IV. évfolyamos témakörökből állítottuk össze:

- №1. Великая Октябрьская социалистическая революция
2. Советский Союз
3. Москва — столица СССР
4. Красная площадь
5. Московский Кремль
6. Московский Государственный Университет им. Ломоносова
7. Третьяковская галерея
8. Посещение театра (Самые известные советские театры)
9. Город-герой Ленинград
10. Одесса — город-побратим Сегеда
11. Крымский полуостров
12. Венгерско-русские исторические отношения
13. Завоевание космоса
14. Авторитет педагога (Т. Семёнова: Хороший учитель)
15. Отношение работы учителя к выбору профессии учащихся (М. Алексеев: Кем быть?)
16. Школа и жизнь
17. Взаимная любовь и сильный характер родителей (К. Тренёв: День рождения)
18. Подвиг матери (Рассказ о войне)

A hallgatók arról tettek tanúbizonyságot, hogy tartalmilag csaknem valamennyien jól ismerik a témaköröket.

A jeles-jó szintű hallgatók mind tárgyi-tartalmi, mind nyelvi-stilisztikai szempontból tetszetősen oldották meg feladataikat, könnyedén, szabadon, folyékonyan beszéltek. Előadásmódjuk nem árulkodott arról, mintha magyarul gondolkoznának és (belső) fordítás útján közölnék mondanivalójukat. Ellenkezőleg, képeseknek mutatkoztak, legalábbis ismert témakörben, gondolataik, ismereteik azonnali orosz nyelvű megfogalmazására. A lexikai olvasmányokban tanult szókészlettel képesek önállóan rendelkezni. Nem ragaszkodnak a feldolgozott szövegek mondataihoz, képesek variációkra az „előregyártott elemekkel”. A jegyzet anyagból szerzett ismereteiket kibővítik egyéni érdeklődésük alapján újabbakkal, azokat is beleszővik feleletükbe, s így színesebbé teszik mondanivalójukat, nem egyszerűen az olvasmány-szövegeket reprodukálják. Világos, logikus, a felelet gondolatmenetét rögzítő vázlatokat készítenek. Beszédbeli jártasságukon meglátszik, hogy ezek a hallgatók gyakran szerepeltek tolmácsként, idegenvezetőként különböző ünnepélyeken, ahol szovjet vendégek vettek részt, avagy turista csoportok mellett. Ilyen az évfolyamnak mintegy fele.

Egynegyede alkotja a közepesek csoportját. Ők szívesebben tanulták meg és mondták el többé-kevésbé szóról-szóra a témához tartozó anyagrészt úgy, ahogy a tankönyvben írva található. Amennyiben felelet közben nem anyanyelvükön gondolkodnak, az csak azért van, mert a betanult szöveget gondolkodás nélkül reprodukálják. Egy részük könnyen zavarba jön egy-egy közbevetett kérdés kapcsán. Másik részük, talán kényelmességből vagy kellő önbizalom híján ragaszkodik a jegyzet szavaihoz, még nem mer önállóan fogalmazni. Azonban ezek is tudatosan használják a megtanult nyelvi anyagot.

Sajnos, az évfolyamnak szintén negyedrésze a gyenge kategóriába tartozik. Közöttük is különbséget lehet megállapítani. Egyesek többre lennének képesek adottságuk és korábbi munkájuk alapján, azonban szorgalmuk alább hagyott, a rendszeres gyakorlást elhanyagolták, túl magabiztosak, illetve a szerencsájükben bíznak, számítók. Mások képességük szerény volta, gyenge előképzettségük miatt nem jutottak el hosszabb terjedelmű összefüggő orosz beszédig, előadásig. Meglevő tárgyi és nyelvi ismereteiket is nehézkiesen, többnyire csak segítséggel képesek elmondani, bemutatni. Nyelvszemléletük, gondolkodási és rendszerező képességük és készségük igen alacsony szintű.

A szigorlatok ismételten arról győztek meg bennünket, hogy nagyobb teret kell szentelni az összefüggő orosz beszéd gyakoroltatásának. Az olvasmányok tartalmának egyszerű reprodukálása helyett az egyes témakörök lezárása, az anyag-rész átisméltése, rendszerezése után önálló szóbeli „fogalmazványok” elkészítésére és elmondására kell képessé tenni a hallgatókat.

A vázlatkészítés (valóban csak vezérszavakból álló vázlat) megtanítása és folyamatos készíttetése sok segítséget nyújt a hallgatóknak vizsgára való felkészülés-kor (más orosz nyelvű tárgyban is), de pedagógus pályájuk gyakorlata során is.

b) A hallgatók által húzott „B” tétellap olyan témát jelölt, amelyről a vizsgáztatóval, az általa közvetlenül feltett kérdésekre egy-két, esetleg néhány mondatos választ adva, beszélgettek a hallgatók. Témánként 12—14 kérdés hangzott el.

A „B” kérdéseket az I—II. évfolyam anyagából állítottuk össze:

№ 1. Автобиография	5. В универмаге
2. Мой рабочий день	6. У врача
3. Наш город (Сегед)	7. Времена года
4. На почте	8. Виды развлечен

9. Работа студентов и в КИС-е	14. Сельское хозяйство
10. Студенты и пионерская организация	15. Спорт
11. Праздники	16. Наш пединститут
12. Переписка	17. Базовая школа
13. Промышленность	18. Общежитие.

A kérdés-felelet, a közvetlen beszélgetés kevésbé ment a hallgatóknak, mint egy téma összefüggő kifejtése. A jelöltek mintha lebecsülték volna a számonkérésnek ezt az egyszerűbb módját, nem kellően készültek rá. Több hallgató bizonytalanodott, nem értette meg jól a kérdéseket, rosszul, pontatlanul válaszolt. A kérdés-felelet témakörét, szó- és kifejezésanyagát nem elevenítették fel kellőképpen. Maguk sem gondolták, mennyit felejtettek másfél-két év alatt.

Lehet, természetesen, általunk fel nem ismert oka is e negyedik feladat gyengébb megoldásának. Egy azonban vitathatatlan: a kérdezési technika kialakítása, a szóbeli közlés megértésének gyakoroltatása, párbeszéd feladatok gyakori végeztetése orosz tanár képzésünk egyik sarkköve.

Külön tanulmányt igényelne a hallgatók kiejtésének elemzése. Az a kérdés, mennyiben „oroszos” hallgatóink orosz nyelve, melyek a legáltalánosabb kiejtési hibák. A nyelvi laboratóriumi foglalkozások és a fonetikai kurzus hoztak-e kimutatható javulást? E helyen erre nincs módunk kitérni.

A szigorlati vizsgálat rész- és végeredményeinek összképe

A szigorlat végeredményét a 4 feladat (2 írásbeli, 2 szóbeli) egybevetése alapján állapítottuk meg. Azok a hallgatók, akik dolgozatukat elégtelenre írták meg (itt a döntő az oroszra fordítás volt), szóbeli vizsgát nem tehettek, teljesítményük elégtelennek minősült.

A szigorlat részfeladatai	A hallgatók eredményei					
	jeles	jó	köz.	els.	elt.	átlag
Fordítás oroszra	7	15	13	15	6	3,03
Fordítás magyarra	20	16	13	7	—	3,87
Összefüggő előadás	12	15	13	9	7	3,28
Kérdés-felelet	13	8	18	11	6	3,19
A szigorlat végosztályzata	13	11	20	6	6	3,33

A 6 bukott hallgató közül 5 az utóvizsgán elégségesre javított, 1 viszont csak félévismétléssel folytathatta tanulmányait.

Az utóvizsgák után az évfolyam átlageredménye az „Orosz nyelv és stílusgyakorlatok”-ból 3,4-re emelkedett.

A szigorlatozott évfolyam első főiskolai szereplése, felvételi vizsgaeredményei és azok konklúziói

Abból a célból, hogy valamelyes összképet nyerjünk ennek a szigorlatozott évfolyamnak a hétféléves főiskolai teljesítményszintjéről, induljunk ki azokból az adatokból, amelyek dokumentálják: 1. honnan, 2. milyen eredménnyel érkeztek

a főiskolára ezek a hallgatók és 3. milyen pontszámmal, elbírálással kerültek be a főiskolára választott szakjukra.

A vizsgált 56 hallgató közül 54 gimnáziumból, 2 technikumból indult a főiskolára. Érdekességként emelünk ki 3 hallgatót. Egyik technikumból jött jó képesítő eredménnyel, orosz nyelvből jól szigorlatozott és minden félévben jórendű volt. A másik szintén technikumot végzett, közepes eredménnyel, orosz nyelvből jól szigorlatozott és végig jórendű volt. A harmadik gimnáziumban érettségizett közepes eredménnyel, 10 felvételi összpontszámmal jutott be a főiskolára, orosz nyelvből jelesre szigorlatozott és minden félévben jórendű volt. Ők azt bizonyították, hogy technikai előképzettséggel is meg lehet állni a helyet humán szakon is a főiskolán, ha a választott szakban kitűnik a jelölt.

Figyelemre méltó tény, hogy 1965-ben tanári pályára az orosz nyelvvel kapcsolt főiskolai szakokra csaknem 1/4 rész arányban közepesen, illetve megfelelően érettségizett fiatalok kerültek be.

A felvételt nyert hallgatók a középiskolában orosz nyelvből igen jó eredményt értek el, évfolyamátlagban 4,42-t.

A hallgatóknak a felvételi vizsgán felmutatott összteljesítményét az alábbi táblázattal mutatjuk be:

Felvételi összpont:

19	18,5	18	17,5	17	16,5	16	15,5	15	14,5	14	13,5	13	12,5	11	10
----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	----

A felvételizők száma:

3	1	3	3	3	3	5	6	4	3	7	3	6	1	4	1
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

A táblázat az elért összpontszámok alapján azt mutatja, hogy ez az évfolyam a felvételi vizsgabizottság előtt a választott szakjaira és a pedagógus pályára egyaránt közepesen mutatkozott alkalmasnak. Az átlagosnál jobbnak (17 ponttól felfelé) 10—12 jelölt bizonyult, míg a közepesnél is gyengébb (14 pont alatt) 15 tanuló is akadt a felvettek között!

Még többet mondanak a részletek:

Érdemjegy	Érettségi rendűség	Középisk. osztályzat oroszból	Felvételi eredmény oroszból	
			írásbeli	szóbeli
jeles	15	30	2	21
jó	28	20	6	26
közepes	12	6	12	9
elégéses	1	—	22	—
elégtelen	—	—	14	—
évf. átlag:	4,01	4,42	2,28	4,21

A táblázatból az a számoszlop a legszembetűnőbb, amelyik az orosz nyelvi írásbeli dolgozatok eredményeit mutatja. Az írásbelin a jelöltek közel 2/3 része elégségesen, illetve nem felelt meg, jöllehet a kitűzött feladat még az érettségi írásbeli nehézségi fokát sem közelítette meg [6]. Ez arra enged következtetni, hogy középiskoláinkban az írásbeli kifejezőképesség fejlesztése a beszédközpontúság túlzott

hangsúlyozása miatt messze háttérbe szorul. E tekintetben a főiskola orosz nyelv-
szakára bekerülő hallgatók szinte mindegyike jelentős hátránnyal indul. Hétfé-
léves következetes oktatói és hallgatói munka eredményét bizonyítja, hogy a főiskolai
félévekben fokról-fokra egyre emelkedő követelmények mellett is ez a felvételi
vizsgán mutatott írásbeli teljesítményszint (2,28) a 7. félév végi szigorlaton viszony-
lag elfogadható (3,03) szintre javult.

A szóbeli vizsgák átlaga már csaknem két egész jeggyel jobbat mutat és két tized
elmaradással megközelíti a középiskolai átlagot. Ebbe azért a realitás kedvéért bele
kell kalkulálni, hogy a szóbeli vizsgán nem annyira osztályzatot, mint inkább ponto-
kat kapnak a jelöltek, s a pontszámba a fellépés, az általános tájékozottság, ráter-
mettség stb. is „díjazást” nyer.

Az orosz írásbeli és szóbeli felvételi vizsgák eredményeinek összesített átlaga
így is 3,42, ami szintén az évfolyam közepes színvonalát sejtette.

**A szigorlati eredmények egybevetése az orosz nyelvi felvételi vizsga
és a hallgatók félévenkénti eredményeivel
az „Orosz nyelv és stílusgyakorlatok” c. tárgyból**

Szakpárok	Létsz.	Felv. orosz- ból	Eredmények „Orosz nyelv és stílus- gyakorlatokból” félévenként						
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI	VII.
m—o	41		3,4	3,5	3,8	4,0	3,4	3,4	3,4
szl—o	5		4,2	4,2	4,0	4,2	3,8	3,2	3,8
é—o	4		3,0	2,7	2,7	2,5	2,7	2,7	2,5
tsn—o	6		3,5	3,5	3,5	3,3	3,1	3,6	3,3
évfolyam:	56	3,4	3,5	3,5	3,7	3,9	3,3	3,4	3,4

A szakpárok közül a legmagasabb szintet a szlovák-orosz szakosok érték el.
Teljesítményük szépséghibája, hogy az 1. félévi induláshoz képest két-három tized-
del visszaesnek a 7. félévre, sőt a 6. félévben egy teljes jeggyel gyengébben szerepel-
nek mint a többi félévekben. A vizsgált évfolyamon, kétségtelen, e szakpár hallgatói
legerősebbek orosz nyelvűből.

Megbízható, jó teljesítményt nyújtottak a magyar-orosz szakos hallgatók is.
Kiemelkedően jól dolgoztak a 3. és 4. félévekben.

A testnevelés-orosz szakcsoport 1—2 tizednyi eltéréssel azonos, jó teljesítményt
mutatott fel a félévek során.

Leggyengébbnek az ének-orosz szakcsoport bizonyult, a teljesítmény-különb-
ség a többi szakcsoporthoz viszonyítva arányosan húzódik végig a félévek során.
A közepes szinten kezdő csoport a 3. félévtől kezdve fokozatosan visszaesik, s egy
bukott csoporttag miatt alig marad meg gyenge közepes szinten.

Az évfolyam összteljesítményét nézve az olvasható ki a számokból — hasonlóan
az oktató tanárok tapasztalatához és véleményéhez —, hogy az orosz szakos tanár-
jelöltek nyelvismeretből az egyes félévekben változó és emelkedő követelményeknek
egy-két tizednyi eltéréssel azonos szinten, általában jó közepesen megfeleltek, s ez

a teljesítményszint a felvételi teljesítményszintjével is egybeesik. Ugyanakkor az adatok az elbírálás következetességéről, megfelelő követelményszint tartásáról is tanúskodnak.

Az évfolyam kétharmadát kitevő magyar-orosz szakcsoport teljesítménye a 3. és 4. félévekben, tehát a II. évfolyamon jörendűre (3,8—4,0) emelkedik, s érzeteti hatását az évfolyam átlageredményében is, mely ugyanezekben a félévekben két-három tizeddel magasabb szintén a korábbi és későbbi félévek előmenetelénél. Ennek okát több tényező magyarázza. Legmagasabb az orosz nyelvi óraszám ezekben a félévekben (heti 10:4 nyelv és stílusgyakorlat + 6 nyelvtanóra). A hallgatók már hozzászoktak a főiskolai követelményekhez, kialakult tanulási módszerek. Sokat jelent ez időben az anyag begyakorlásában intenzíven felhasznált technikai apparátus, a nyelvi laboratórium. Igen jelentős ösztönző erőként játszik közre továbbá az is, hogy a 4. félévben kerülnek elbírálásra a hallgatói pályázatok 1 éves szovjetunióbeli ösztöndíjra.

A következő 5—7. félévekben beálló viszonylagos teljesítményszint visszaesésnek feltétlenül oka az orosz nyelvgyakorlatokra előírt alacsonyabb óraszám (heti 3), a nyelvtani ismeretek felszínen tartására nem jut kellő idő, a nyelvtan oktatás pedig a 4. félév végén lezárult. Orosz nyelven folynak ugyan az irodalmi előadások és gyakorlatok, ez az újabb tárgy azonban egyéb, sajátos nehézségeket rejt magában. Harmadéves korukra „felnőtté” válnak a főiskolások, sokakat közülük a helyzetismeret, bizonyos megszerzett rutin könnyelművé tesz, egyesek kevésbé szorgalmasak, mások korábbi „érdemeikből” próbálnak megélni. A 7. félévben kezdődő gyakorló tanítások pedig (és erre a félévre esik a szakdolgozat befejezése is) érthetően a tanításra való felkészülésre, a gyakorló hetesség tennivalóira kötik le a hallgatók idejének és energiájának zömét.

Részben tantervi, részben belső főiskolai szervezési kérdés, hogy a 7—8. félévet a főiskolai oktatás szempontjából a jelenlegi illuzórikus állapotából eredményesebb szintre, a feladatokat megvalósítható körülmények közé helyezzük.

Ha ezt sikerülne elérni, akkor az a teljesítménygörbe, amely a hallgatók tanulmányi előmenetelét mutatja, nem kezdene a felső évfolyamokon visszafelé hajlani az első két félév örvendetes emelkedése után, hanem azonos szinten maradna vagy a felső évfolyamokon fokozatosan emelkedne a tanárrá érés szép bizonyítékaként.

**Az „Orosz nyelv és stílusgyakorlatok” eredményeinek viszonyulása
az orosz szak egyéb tantárgyainak eredményeihez,
valamint a hallgatók általános tanulmányi előmeneteléhez (rendűségéhez)
főiskolai tanulmányaik során az évfolyam átlagában**

A számok mögötti tartalom részletes elemzésébe nem bocsátkozunk. A tendenciák a teljesítmények alakulásában első rátekintéssel is szembeszöknek. A főiskolai felvételi vizsgakövetelményeknek közepesen megfelelt évfolyam orosz nyelvi szaktárgyaiból is általában közepesen felelt meg a félévenkénti követelményeknek.

Ha valamely félévben valamely szaktárgyból jobb eredményt ért el közepesenél, ez a jobb teljesítmény párosul a többi szaktárgyban is kimutatható jobb teljesítménnyel, sőt az általános tanulmányi eredmény emelkedésével is (mint ahogy a 3. és 4. félév — II. évfolyam — átlageredményei mutatják).

Örvendetes, hogy a módszertani (tantárgypedagógiai) gyakorlatokon és a tanítások során a szaktárgyi teljesítményszintnél magasabb színvonalon, jól megállják tanárjelöltjeink a helyüket.

Az orosz szaktárgyai	Köz. isk.	Felv. v. orosz	Az egyes félévekben						
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Orosz nyelv	4,42	3,42	—	—	—	—	—	—	—
Ruszsztika	—	—	3,1	3,3	—	—	—	—	—
Nyelv és st. gy.	—	—	3,5	3,5	3,7	3,9	3,3	3,4	3,4
Nyelvtan gyak.	—	—	3,8	3,6	3,3	3,5	—	—	—
Nyelvtan elm.	—	—	—	3,4	3,1	3,6	—	—	—
Irod. gyak.	—	—	—	—	—	3,7	3,8	3,5	3,4
Irod. tört.	—	—	—	—	—	2,8	2,9	3,4	2,9
Módsz. gyak.	—	—	—	—	—	—	—	4,0	—
Tanítás	—	—	—	—	—	—	—	—	3,7
Ált. rendűség	4,42	—	3,5	3,6	3,7	3,8	3,4	3,7	3,3

Vizsgálódásunk összegezeként elmondhatjuk, ez az évfolyam képességeihez, előképzettsége (többségük fizikai dolgozó gyermeke, az orosz nyelvtudás szempontjából feltétlenül hátrányos helyzetű hallgatók), saját és környezete objektív és szubjektív körülményeihez képest egészében elfogadhatóan megfelelt a tanárrá válás követelményeinek.

JEGYZETEK

- [1] A pedagógiai teljesítményt mint fogalmat KERÉKGYÁRTÓ IMRE, Teljesítmény a pedagógiában Módszertani Közlemények 1969/4. 194. c. cikkében egyértelműen tisztázza, a teljesítmény és az eredmény összefüggéseiből és különbségeiből a következő képlettel határozza meg:
 $T = k(E+e)$, ahol a T a pedagógiai teljesítményt (tehát a pedagógus és tanuló közös teljesítményét) jelenti, az E a pedagógus energiáját (lelkismeretét, tudását, módszereit stb.), a e a tanuló energiáját (szorgalmát, aktivitását, tanulását stb.), végül a k pedig azokat a társadalmi, fiziológiai és pszichológiai körülményeket, amelyek mindkettőjük munkájára hatással vannak (lakásviszony, otthoni légkör stb.).
- [2] MEGYERI JÁNOS, Az oktatási formák helye, funkciója a felsőoktatásban, különös tekintettel a kommunista tanárképzés sajátosságaira. A tanárképzés pedagógiai kérdései (A Szegedi Tanárképző Főiskola 1965. március 22—27. között rendezett tudományos ülészakának anyaga, Szeged, 1965., 159.
- [3] KRAMMER JENŐ, Nyelvszakos egyetemi hallgatóink gyakorlati nyelvi képzésének kérdései. Felsőoktatási Szemle, 1966. 7. szám, valamint HADAS FERENC, Forradalmi átalakulás, stagnálás, avagy hanyatlás az orosz nyelv hazai oktatásában. FOSz, 1966/7—8:430—5.
- [4] STRAUB F. BRUNÓ—GAÁL ÖDÖN, Az új vizsgáztatási módszer tapasztalatai, FOSz, 1964/11:69—75.
TIGYI ANDRÁS, Az írásbeli vizsgáztatás tapasztalatai. FOSz, 1964/10:609—15.
SÁRDI LAJOS, Írásbeli ellenőrző dolgozatok alkalmazásának tapasztalatai, FOSz, 1966/12:745—8.
- [5] KOVÁCS ENDRE—MAZAREÁN HORTENZIA, A hallgatók évközi munkája a vizsgaeredmények tükrében, FOSz, 1968/7—8:467—72.
- [5] A barátság hídjá. Мост дружбы. Orosz nyelvi segédkönyv a magyarországi orosz nyelvtanárok számára. Tankönyvkiadó, Bp., 1967. 46—7.
- [6] Vö. Szándék és valóság (összeállította KÖNYVES TÓTH KÁLMÁN) Kosmosz Könyvek, 1970. 13.

АНАЛИЗ УРОВНЯ ЭФФЕКТИВНОГО ЗНАНИЯ ЯЗЫКА СТУДЕНТОВ РУССКОГО ОТДЕЛЕНИЯ

З. Орговань—К. Кишвардаи

Современная дидактика на каждом этапе обучения всё большее внимания уделяет эффективности педагогической деятельности. Под эффективным знанием выпускников пединститута понимается такая способность, при которой усвоенные специальные знания могут быть активно и эффективно использованы в работе восьмилетки.

Авторы в своей работе ищут ответа на то, каково эффективное знание выпускников русского отделения по русскому языку устно и письменно.

Они подробно анализируют результаты студентов на экзамене по русской разговорной речи, в конце 7. семестра.

Они показывают формирование результатов студентов по данному предмету в течение 7 семестров, сопоставляя их с успехами по другим предметам и по средним результатам разных семестр с общими результатами их учёбы.

Так как в качестве исходного положения они показывают результаты студентов этого курса по средней школе и их оценки на приёмном экзамене, которые по сравнению с прежними служат новой основой сопоставления, они могут дать относительно полную картину об уровне знания и результатов выпускного курса одного специального предмета и всех предметов вместе.

Конечный вывод их исследования: курс, достигший средних результатов на приёмных экзаменах, средние же результаты показал по русскому языку в разных семестрах. Если он по какому-нибудь специальному предмету в одном из семестров достиг лучше среднего, то этот лучший результат был связан с лучшими результатами и по другим специальным предметам, а также с повышением общей успеваемости.

Это вследствие хорошей педагогической деятельности курс с относительно скромными способностями и подготовленностью, достиг соответствующего уровня эффективного знания.

UNTERSUCHUNG DES NIVEAUS VON LEISTUNGSFÄHIGEN SPRACHKENNTNISSEN DER LEHRERSTUDENTEN, DIE RUSSISCH ZUM FACH HABEN

Von

Z. Orgovány—K. Kisvárdai

Die moderne Didaktik wendet auf allen Stufen der Schulung eine immer grössere Aufmerksamkeit der pädagogischen Tätigkeit zu. Das leistungsfähige Wissen des Hochschulstudenten vom letzten Jahrgang bedeutet eine solche Fähigkeit, in deren Besitz er die erlernten Fachkenntnisse im Grundschulunterricht aktiv und erfolgreich gebrauchen kann.

Die Autoren suchen in der Abhandlung Antwort auf die Frage, was für ein Niveau das leistungsfähige Wissen der Lehrerstudenten der Grundschule, die Russisch zum Fach haben, aus russischer Sprache schriftlich und mündlich erreicht hat.

Sie analysieren eingehend die von den Studenten am Ende des 7. Semesters erreichten Prüfungsnoten im Rigorosum „Russische Sprach- und Stilübungen“.

Sie stellen mit Hilfe statistischer Angaben die Gestaltung der Leistungen, beziehungsweise der Ergebnisse der Studenten aus dem genannten Lehrgegenstand im Laufe der 7 Semester dar, vergleichen diese mit dem Fortschritt in anderen, im Zusammenhang mit dem russischen Fach gelernten Lehrgegenständen und auf Grund des von ihnen am Ende der einzelnen Semester erreichten Durchschnitts — mit ihren allgemeinen Studienergebnissen.

Nachdem die Autoren die Mittelschulergebnisse und die in der Aufnahmeprüfung erhaltenen Qualifikationen des untersuchten Jahrgangs — die im Vergleich mit den vorherigen zu einer wieder neuen Vergleichsbasis dienen —, als Ausgangspunkt ihrer Forschung vorgeführt haben, können ein verhältnismässig vollständiges Bild über die Leistung und das Ergebnisniveau der Studenten eines letzten Jahrgangs aus einem Lehrfach, beziehungsweise aus allen Lehrgegenständen geben.

Die Endkonklusion ihrer Untersuchung ist: der den Forderungen der Aufnahmeprüfung der Hochschule mittelmässig gewachsene Jahrgang gewährte auch in den russischen Lehrfächern eine mittelmässige Leistung in den einzelnen Semestern. Wenn er in irgendeinem Semester ein besseres Ergebnis als mittelmässig erreicht hat, so paarte sich diese bessere Leistung mit einer auch in den anderen Lehrfächern nachweisbaren besseren Leistung, sogar mit der Erhöhung der allgemeinen Studienergebnissen.

Die Folge der guten pädagogischen Arbeit ist es, dass der Jahrgang von verhältnismässig minderen Fähigkeiten und von minderer Vorbildung das erwünschte leistungsfähige Wissensniveau erreicht hat.